

Temeljna načela za kreiranje zdravstvene politike

Letica S

Kako živi hrvatski narod

Doista: Kako danas živi hrvatski narod? U tom pitanju moj će čitatelj, s razlogom, prepoznati naslov dviju knjiga Rudolfa Bičanića.¹ Ova je rasprava o kvaliteti i načinu života građana Hrvatske na početku 21. stoljeća neka vrsta moje osobne zahvale tom velikom ekonomisti, ekonomskom povjesničaru, seljačkom prosvjetitelju i političaru. U doba kad je on tražio odgovor na pitanje "Kako živo narod?", bio je to teški, ali i krajnje uzbudljivi terenski i istraživački rad. Danas informacije i podaci o uvjetima, kvaliteti i načinu života Hrvata postaju dio globalnog sustava anketiranja, statističkog, medijskog² i inog izvještavanja o svim aspektima osobnog, obiteljskog, narodnog i nacionalnog života.

Od mnoštva anketnih, statističkih, promatračkih i indikatorskih uvida u stanje nacije često se ne vidi cjelina ili statistički prosjeci prikrivaju silne razlike u pojedinačnim i inim razlikama u kvaliteti i načinu života.

Veliki, nacionalni masovni mediji najčešće "pokrivaju" ekstreme: krajnje tamne i krajnje svijetle uvjete i stilove života. Na jednoj strani su crne kronike, a na drugoj crveni i zlatni tepisi. Iako je i to stvaran život, život većine nalazi se između tih ekstrema.

Iz prave poplave pokazatelja (indikatora) uvjeta i kvalitete života hrvatskih građana, izdvojit ću tek neke koji, prema mom sudu, najbolje naznačuju kvalitetu života.

Indeks ljudskog razvoja (ILJR): prema općem sudu najbolji je skupni pokazatelj nacionalnog blagostanja i kvalitete ljudskog života. Poznatiji je u engleskom izrazu kao "The Human Development Index" (HDI). Pokazatelj je 1990. godine osmislio pakistanski ekonomist Mahbub ul Hag, a od 1993. godine na njemu se temelji godišnje "Izvješće o ljudskom razvoju" (Human Development Report) UNDP-a. ILJR se temelji na skupna i međunarodno lako usporediva četiri pokazatelja: očekivano trajanje života ljudi pri rođenju, pismenost i obrazovanost stanovništva (mjerena stopama upisa osnovnih, srednjih i visokih škola) i visina BDP-a po stanovniku mjerena u dolarima iste kupovne moći (purchasing power parity - PPP). Svake godine sve članice UN rangirane su prema ILJR. Norveška je već godinama, prema indeksu ljudskog razvoja, na prvom mjestu te rang-liste, a Hrvatska je, prema posljednjem Izvješću, na 44 mjestu (radi usporedbe: prema BDP-u iste kupovne snage, nalazimo se na 77 mjestu).

HDI rank ^a	Human development index (HDI) value	Life expectancy at birth (years)	Adult literacy rate ^b (% ages 15 and above)	Combined gross enrolment ratio for primary, secondary and tertiary schools (%)	GDP per capita (PPP US\$)	Life expectancy index	Education index	GDP index	GDP per capita (PPP US\$) rank minus HDI rank ^d	
	2004	2004	2004	2004 ^c	2004					
HIGH HUMAN DEVELOPMENT										
1	Norway	0.958	79.0	9	100 ^f	36,454	0.91	0.99	0.99	0
2	Iceland	0.950	80.9	9	90 ^g	30,051	0.93	0.99	0.97	0
3	Australia	0.937	80.5	9	115 ^f	30,321	0.92	0.99	0.95	1
4	Ireland	0.936	77.9	9	99	38,827	0.99	0.99	1.00	1
5	Sweden	0.931	80.3	9	96	29,541	0.92	0.99	0.95	1
6	Canada	0.930	80.2	9	95 ^{g,h}	31,263	0.92	0.97	0.98	4
7	Japan	0.918	82.2	9	86	29,261	0.91	0.91	0.95	1
8	United States	0.916	77.9	9	89	39,678	0.99	0.91	1.00	-6
9	Switzerland	0.917	80.7	9	88	33,043	0.99	0.99	0.97	-2
10	Netherlands	0.917	79.5	9	89	31,799	0.99	0.99	0.95	-1
11	Finland	0.917	78.7	9	100 ^f	29,851	0.99	0.99	0.95	4
12	Luxembourg	0.915	79.6	9	100 ^{k,i}	69,951	0.99	0.91	1.00	-11
13	Belgium	0.915	79.1	9	88	31,099	0.99	0.99	0.96	2
14	Austria	0.914	79.2	9	81	30,275	0.99	0.99	0.96	7
15	Denmark	0.910	77.3	9	101 ^f	31,014	0.97	0.99	0.99	7
16	France	0.910	79.6	9	93	29,300	0.91	0.97	0.95	1
17	Italy	0.910	80.2	98.4 ^g	89	25,180	0.92	0.99	0.94	3
18	United Kingdom	0.910	78.9	9	93 ^g	30,821	0.99	0.97	0.98	6
19	Spain	0.908	79.7	98.0 ^h	96	25,047	0.91	0.99	0.92	3
20	New Zealand	0.906	79.3	9	100 ^f	23,413	0.90	0.99	0.91	6
21	Germany	0.902	75.9	9	88 ^h	28,303	0.90	0.99	0.91	-2
22	Hong Kong, China (SAR)	0.927	81.8	1	77	30,822	0.99	0.99	0.99	-10
23	Israel	0.907	80.0	90.1	81	24,387	0.97	0.99	0.97	0
24	Greece	0.891	79.3	98.0 ^h	89	22,705	0.99	0.91	0.93	3
25	Singapore	0.910	79.9	90.0	100 ^g	20,077	0.90	0.91	0.91	-4
26	Korea, Rep.	0.910	77.3	91.0 ^k	85	20,999	0.90	0.99	0.99	5
27	Slovenia	0.910	79.6	91.0 ^k	85	20,939	0.99	0.99	0.99	1
28	Estonia	0.904	77.5	90.0 ^k	89	19,679	0.97	0.99	0.99	6
29	Cyprus	0.900	76.7	90.0	79 ^g	22,305	0.90	0.91	0.91	0
30	Czech Republic	0.908	76.7	9	81	19,409	0.99	0.99	0.99	4
31	Portugal	0.879	75.3	90.0 ^k	80 ^h	15,720 ^{h,n}	0.94	0.99	0.94	10
32	Malta	0.879	78.6	87.0 ^g	81	18,879	0.99	0.99	0.87	6
33	Norway	0.871	77.1	98.0	78 ^g	19,384 ^g	0.97	0.97	0.99	2
34	Brunei Darussalam	0.871	75.6	92.7	77 ^g	18,210 ^{h,i}	0.99	0.99	0.99	2
35	Hungary	0.868	75.0	91.0 ^k	87	16,811	0.90	0.99	0.99	4
36	Argentina	0.888	71.8	87.0	88 ^h	15,298	0.99	0.99	0.92	10
37	Poland	0.889	71.6	91.0 ^k	86	17,974	0.99	0.99	0.91	1
38	China	0.898	78.1	95.0 ^k	81	10,874	0.99	0.91	0.78	18
39	Bahrain	0.909	74.5	91.0	100 ^g	20,759	0.99	0.99	0.99	-10
40	France	0.909	77.6	94.0 ^g	89	16,005	0.99	0.90	0.93	4
41	Finland	0.917	79.5	91.0 ^g	89	15,107	0.99	0.91	0.91	6
42	Slovenia	0.906	74.0	90.0 ^k	77	14,679	0.97	0.99	0.93	1
43	Uruguay	0.851	75.0	9	80 ^{g,h}	9,421	0.94	0.99	0.79	16
44	Croatia	0.840	75.2	86.0	70 ^h	12,191	0.94	0.90	0.90	7
45	Lithuania	0.848	71.0	90.7 ^g	80	11,653	0.99	0.99	0.79	6
46	Oman	0.844	73.0	90.0	78	10,844 ^{h,i}	0.90	0.99	0.99	14
47	Seychelles	0.842	72.7 ^{h,m}	91.0	80 ^g	16,352	0.90	0.99	0.95	-7
48	Costa Rica	0.841	75.3	94.0	72	9,481 ^g	0.99	0.97	0.79	13
49	United Arab Emirates	0.898	75.3	9	80 ^{g,h}	21,059 ^g	0.99	0.71	0.92	-26
50	Qatar	0.828	77.8	99.0 ^g	80 ^h	19,000 ^g	0.99	0.99	0.97	15
51	Saudi Arabia	0.891	70.0 ^{h,m}	87.0 ^g	80 ^h	12,707 ^g	0.99	0.97	0.91	-9
52	Bahrain	0.828	70.2	9	80 ^h	17,813 ^h	0.99	0.99	0.97	-14
53	Mexico	0.891	75.3	81.0	78	9,803	0.94	0.99	0.77	7

Izvor: Human development report 2006., UNDP, New York, 2006.

Indeks kvalitete života (IKŽ) tjednika Economist. Koristeći globalni utjecaj i popularnost, The Economist (preciznije njegov odjel "The Economist Intelligence Unit") je 2005. godine objavio prvo vlastito rangiranje 111 zemalja prema "indeksu kvalitete života" koji ima devet elementa: (1) materijalno blagostanje, mjereno BDP-om po stanovniku, (2) zdravlje, mjereno očekivanim trajanjem života pri rođenju, (3) politička stabilnost i sigurnost, procjena Economista, (4) obiteljski život, mjereno stopama razvoda na 1,000 stanovnika, (5) kvaliteta života zajednice, mjerena stopama posjeta crkvama i članstvom u sindikatima (na temelju World Values Survey), (6) klima i zemljopis, mjereni odnosom toplih i hladnih dana (na temelju CIA World Factbook), (7) sigurnost zaposlenja, mjerena stopama nezaposlenosti, (8) politička sloboda, mjerena kriterijima Freedom House, (9) rodna/spolna jednakost, mjerena odnosom plaća muškaraca i žena (na temelju podataka UNDP-a iz Human Development Reporta).

Iako The Economist³ svoj IKŽ smatra najboljim izrazom subjektivnog osjećaja ljudi o kvaliteti njihova života i objektivnih pokazatelja, rezultati rangiranja zemalja ne razlikuju se bitno od najpoznatijeg indeksa – "ILJR". Značajniju razliku donosi tek uključivanje elementa "klime i zemljopisa" koji popravljaju

položaj niza zemalja s područja umjerene klime. Hrvatska se prema UNDP-ovom indeksu nalazi na 44., a prema The Economistu, na 49 mjestu.

	Quality of life		GDP per person		Difference in ranks
	Score	Rank	\$ (at PPP)	Rank	
Ireland	8.333	1	36,790	4	3
Switzerland	8.068	2	33,580	7	5
Norway	8.051	3	39,590	3	0
Luxembourg	8.015	4	54,690	1	-3
Sweden	7.937	5	30,590	19	14
Australia	7.925	6	31,010	14	8
Iceland	7.911	7	33,560	8	1
Italy	7.810	8	27,960	23	15
Denmark	7.796	9	32,490	10	1
Spain	7.727	10	25,370	24	14
Singapore	7.719	11	32,530	9	-2
Finland	7.618	12	29,650	20	8
United States	7.615	13	41,529	2	-11
Canada	7.599	14	34,150	5	-9
New Zealand	7.436	15	25,110	25	10
Netherlands	7.433	16	30,920	15	-1
Japan	7.392	17	30,750	16	-1
Hong Kong	7.347	18	31,660	11	-7
Portugal	7.307	19	19,530	31	12
Austria	7.268	20	31,420	12	-8
Taiwan	7.259	21	28,070	22	1
Greece	7.163	22	22,340	27	5
Cyprus	7.097	23	20,500	30	7
Belgium	7.095	24	30,660	17	-7
France	7.084	25	30,640	18	-7
Germany	7.048	26	28,250	21	-5
Slovenia	6.986	27	21,892	28	1
Malta	6.934	28	18,710	32	4
United Kingdom	6.917	29	31,150	13	-16
Korea, South	6.877	30	23,360	26	-4
Chile	6.789	31	12,120	44	13
Mexico	6.766	32	10,000	54	22
Barbados	6.702	33	16,632	36	3
Czech Republic	6.629	34	17,600	35	1
Costa Rica	6.624	35	9,000	56	21
Malaysia	6.608	36	10,450	51	15
Hungary	6.534	37	16,047	37	0
Israel	6.488	38	21,310	29	-9
Brazil	6.470	39	8,760	58	19
Argentina	6.469	40	13,350	42	2
Qatar	6.462	41	33,840	6	-35
Thailand	6.436	42	8,140	62	20
Sri Lanka	6.417	43	3,810	91	48
Philippines	6.403	44	4,580	82	38
Slovakia	6.381	45	15,513	38	-7
Uruguay	6.368	46	8,869	57	11
Panama	6.361	47	6,760	71	24
Poland	6.309	48	12,825	43	-5
Croatia	6.301	49	11,870	46	-3
Turkey	6.286	50	8,209	61	11
Trinidad and Tobago	6.278	51	11,720	48	-3
Ecuador	6.272	52	4,030	86	34
Peru	6.216	53	5,730	77	24
Colombia	6.176	54	7,330	67	13
Kuwait	6.171	55	14,550	40	-15
El Salvador	6.164	56	3,780	93	37

Ginijev koeficijent. To je jedan od najstarijih pokazatelja društvenih razlika ili nejednakosti u raspodjeli dohotka. Naziv je dobio prema svom izumitelju, talijanskomu statističaru Corradu Giniju koji ga je osmislio 1917. godine. U uvjetima kad bi svi ljudi imali isti dohodak, Gini bi bio 0, a kad bi samo jedan čovjek imao sav nacionalni dohodak, koeficijent bi bio 1. Ponekad se množi sa 100 i onda se naziva Gini

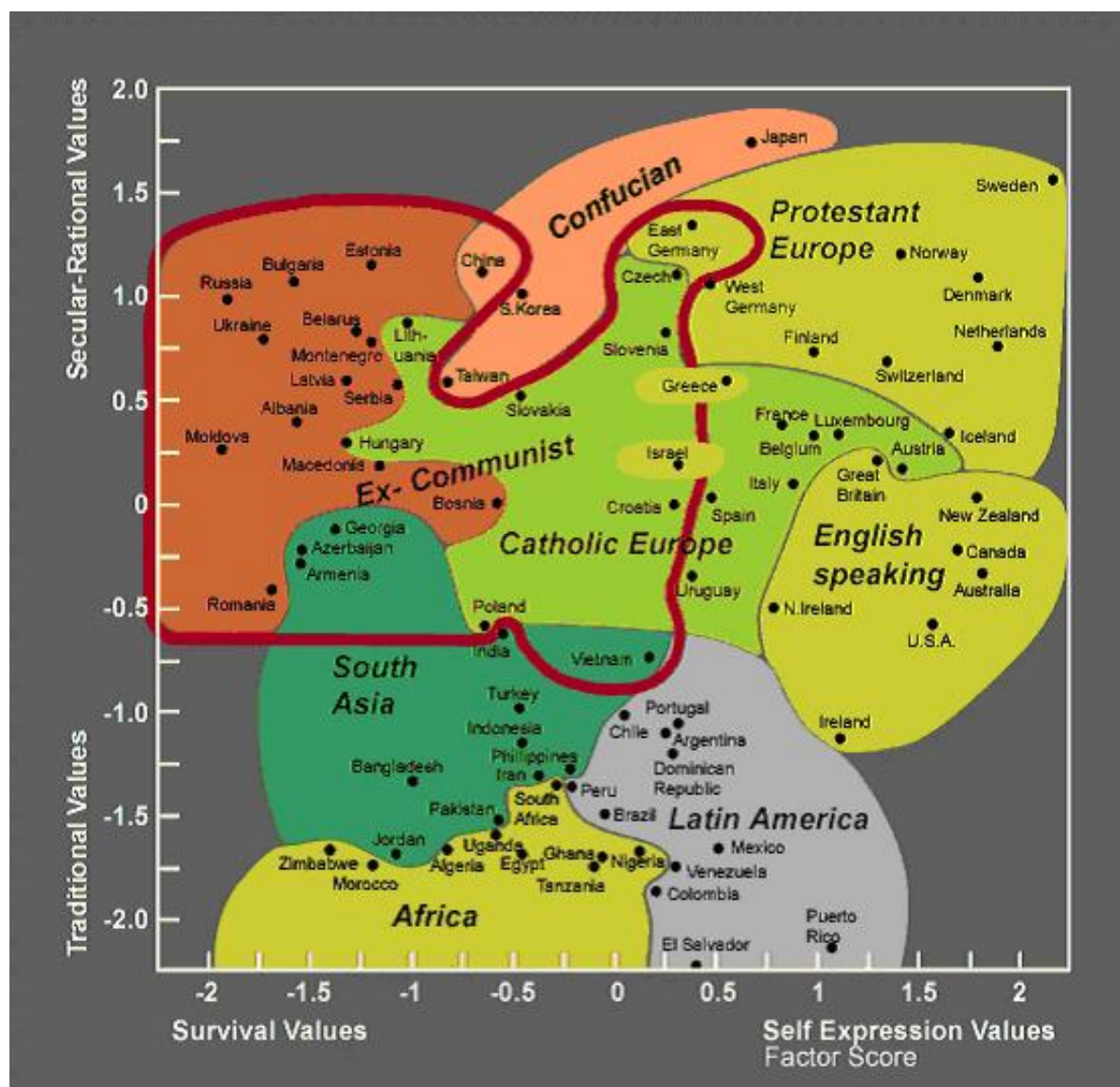
indeks. Hrvatska je 2001. godine imala Gini indeks 29⁴, nešto veći od Slovenije (25), Mađarske (26,8), Švedske (28) i Njemačke (28,3), a znatno niži od, primjerice, Italije (36), Španjolske (34,7), Rusije (39,9) i SAD-a (40,8).

Indeks slobode. Američka ustanova "Kuća slobode" (Freedom House⁵) tiska godišnja izvješća o stanju slobode u svakoj i svim zemljama svijeta⁶. Zemlje se rangiraju prema stanju ljudskih i političkih prava i građanskih sloboda u rasponu od 1,0 (potpuno slobodna) do 7,0 (najmanje slobodna). U izvješću Sloboda u svijetu 2007. godine, s koeficijentom 2,0, Hrvatska je svrstana u potpuno slobodne zemlje.

Indeks Robina Hooda. To je manje poznat, ali je konceptijski vrlo zanimljiv indeks. Njime se mjeri dio dohotka koji se kroz poreznu politiku uzima bogatima i onda kroz proračunsku politiku dijeli siromašnima. Taj indeks zasad nije preuzela nijedna od agencija UN ili neka druga globalna organizacija, ali to ne znači da se neće uskoro dogoditi.

Indeks bruto nacionalne sreće – BNS (Gross National Happiness – HNH). Taj pokazatelj navodim zbog njegove poetičnosti. Osmislio ga je kralj Butana Jigme Singye Wangchuck 1972. godine kao znak protesta protiv ustaljenih običaja da se razvoj i blagostanje naroda i zemlje mjere pokazateljima BDP-a i BNP-a. Indeks BNP-a zasniva se na četiri elementa: promicanje pravednog, ravnomjernog i održivog socijalno-ekonomskog razvoja; zaštita i promicanje kulturnih vrijednosti; zaštita prirodne sredine i uspostava dobre vladavine. Smisao je ideje o bruto nacionalnoj sreći krajnje zanimljiv: bogatstvo i gospodarski rast ne jamče životno blagostanje i sreću.

Na tragu iste ideje – mjerenja vrednota i sreće nacija – kreće se i profesor Sveučilišta Michigan, politolog Ronald Inglehart koji je izradio kartu temeljnih vrednota koje dominiraju u 81 zemlji. Zemlje i njihove stanovnike on je podijelio s obzirom na to u kojoj mjeri njima dominiraju tradicionalne i svjetovno-razumske vrijednosti na jednoj, odnosno vrednote (pukoga) preživljavanja i vrednote samoizražavanja, na drugoj strani. Na tom neobičnom, ali krajnje zanimljivom zemljovidu, Hrvatska se našla u samom središtu svjetskog vrijednosnog pluralizma: zajedno s Izraelom.

Indeks sretnog planeta – ISP (The Happy Planet Index - HPI). Najnoviji je pokazatelj razvoja koji je u srpnju 2006. godine predložila Nova ekonomska zaklada ([The New Economic Foundation](#) - nef). I taj je pokazatelj antipod konvencionalnim indikatorima BDP-u i BNP-u. Prema tom se pokazatelju naša zemlja nalazi na 82. mjestu u svijetu.

Od mnoštva pokazatelja društvenoga razvoja, ovdje ću prikazati tek neke, za predmet naše rasprave, najvažnije rangove.⁷ Poslužit ću se pritom podacima velikog američkog informacijskog izvora Lexis i njegove baze podataka "World Factbook⁸" koju možemo smatrati vrlo pouzdanom. Položaj Republike Hrvatske na svjetskoj rang-listi izabranih društvenih indikatora ovakav je:

Položaj Hrvatske na nekim rang-listama razvijenosti

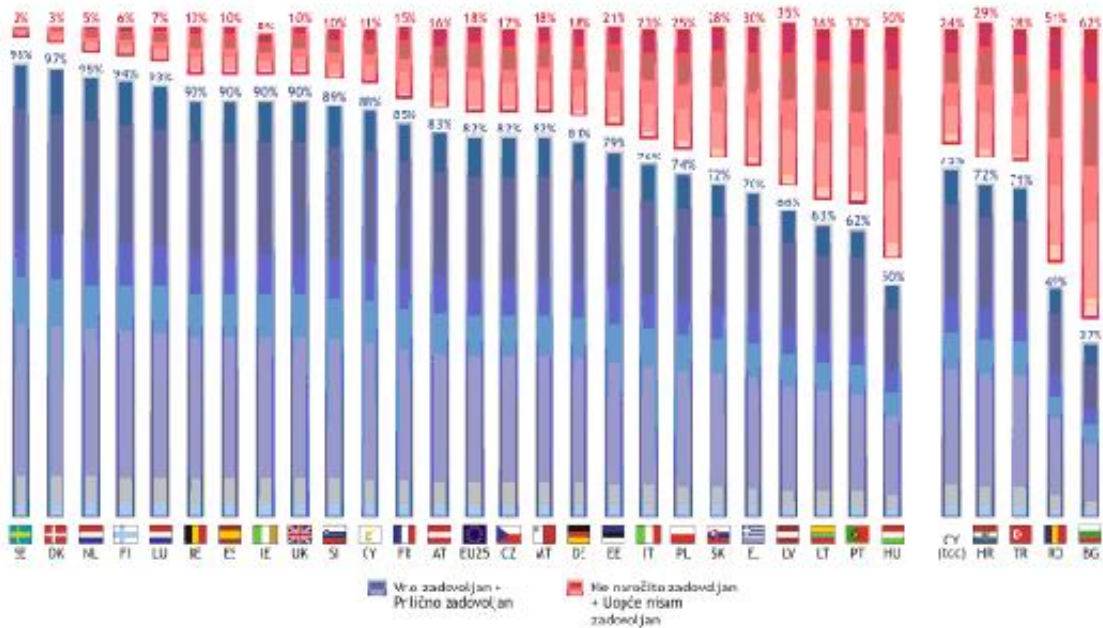
Indeks ljudskoga razvoja (human development index)	44
Indeks kvalitete života The Economista	49
Opća učinkovitost zdravstvenog sustava (SZO)	43
Broj stanovnika	119
Stopa rasta stanovništva	212
Očekivano trajanje života pri rođenju	59
Stopa plodnosti (fertiliteta)	202
Bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku	76
Stopa rasta BDP	68
Javni dug	31
Vanjski dug	41
Negativnost platne bilance	131
Potrošnja na obranu	61
Stopa investiranja	22
Stopa inflacije	178
Stopa nezaposlenosti	120
Korupcija (Međunarodna prozirnost)	70
Sloboda medija ("Kuća slobode")	84

Svaka daljnja, empirijski utemeljena, rasprava o uvjetima i načinu života građana Hrvatske olakšana nam je od onoga časa kad je naša zemlja počela pregovore o priključenju Europskoj uniji. Od toga nas trenutka istraživači Europske unije postepeno uključuju u većinu svojih općih i posebnih anketnih istraživanja "Eurobarometar". To i meni olakšava potragu za odgovorom na pitanje o tome kako Hrvati gledaju na svoj život i budućnost. I ne samo to: uvid u rezultate tih istraživanja pokazuje da su "obični Hrvati" relativno (s obzirom na rat i dostignuti stupanj gospodarskog razvoja) zadovoljan, zdrav i sretan europski narod.

Zadovoljstvo ljudi vlastitim životom zavisi od objektivnih čimbenika (kvaliteta života), ali i mnoštva okolinskih. Iz grafikona koji slijedi lako je razaznati da su Hrvati prema "općoj stopi zadovoljstva životom" od 72 posto znatno zadovoljniji od, primjerice, Bugara (37 posto), Rumunja (49 posto), Mađara (50 posto); da smo jednako zadovoljni kao Slovaci i tek neznatno manje sretni nego Talijani (76) za koje se stereotipno vjeruje kako kipte od zadovoljstva i veselja.

Zadovoljstva građana Hrvatske i Europske unije vlastitim životom⁹

Pitanje: Q43. Sveukupno gledajući, jeste li svojim životom vrlo zadovoljni, prilično zadovoljni, ne naročito zadovoljni ili niste uopće zadovoljni?

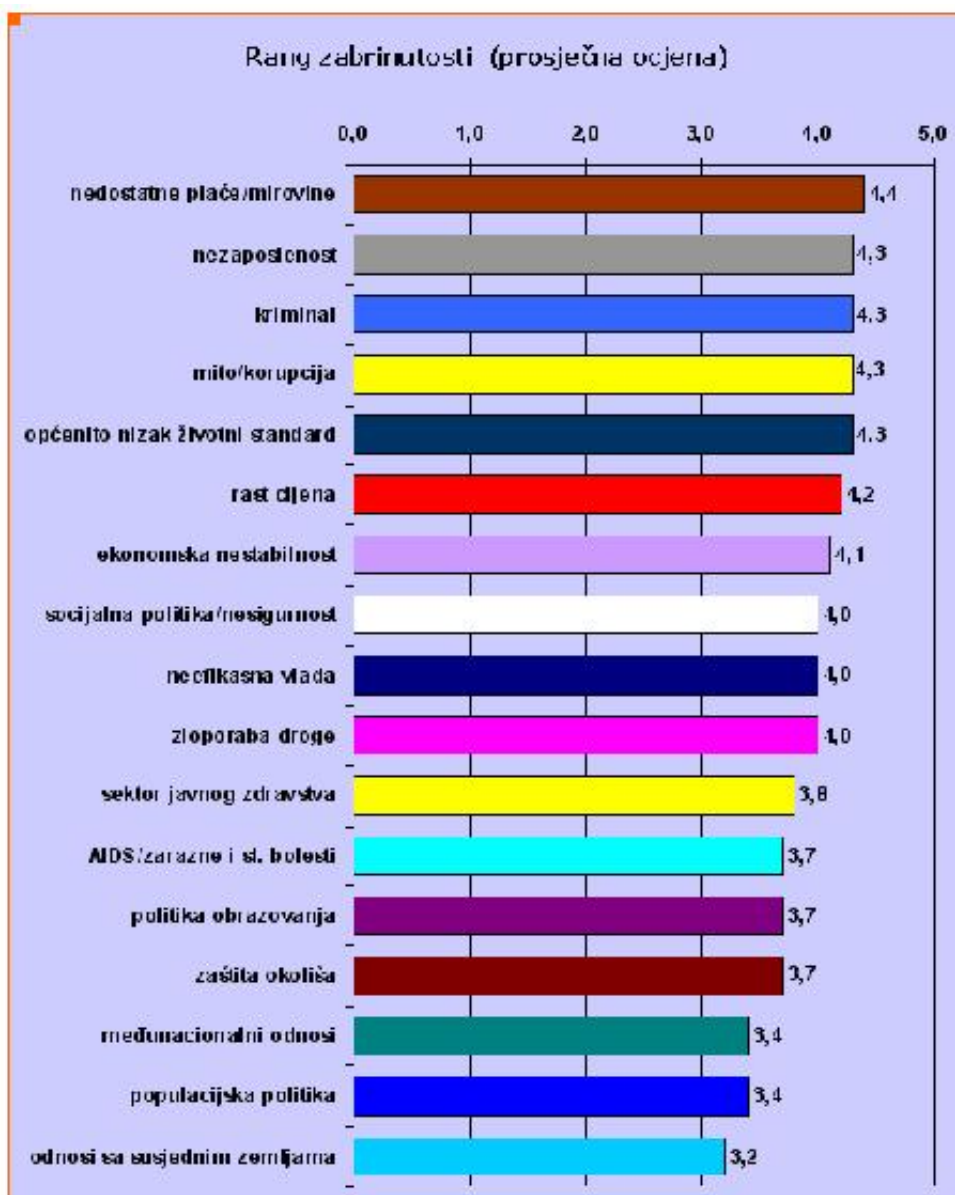
Predodžbe običnih ljudi o životnim i društvenim prioritetima sasvim su nedvosmisleni. Njih ne zanimaju dvorske i političke spletke, saborska nadmudrivanja, virtualni rat protiv terorizma ili, pak, od naježde emigranata koji opsjeda Europsku uniju. Pet je problema koji more Hrvate. Upitani da izdvoje dva pitanja s kojima se susreće naša zemlja, građani su sastavili ovu rang-listu: (1) nezaposlenost (65%), kriminal (50%), stanje gospodarstva (39%), niske mirovine (10%) i problemi sa zdravstvenom zaštitom (8%).

Dva najvažnija pitanja prema ocjenama građana Hrvatske i Europske unije

	EU25	RH
Zločin	23%	50%
Gospodarsko stanje	23%	39%
Rast cijena/inflacija	16%	7%
Porezi	7%	1%
Nezaposlenost	40%	65%
Terorizam	15%	1%
Obrana/Vanjski poslovi	2%	0%
Stanovanje	5%	3%
Useljavanje	21%	1%
Zdravstveni sustav	16%	8%
Obrazovni sustav	7%	3%
Mirovine	10%	10%

Izvor: "Eurobarometar" Hrvatska, jesen 2006.

Grafikon koji slijedi pokazuju kako su stavovi hrvatskih građana o njihovim egzistencijalnim i našim nacionalnim prioritetima nedvosmisleno određeni.

Izvor: Prikazani podaci rezultat su istraživanja javnog mnijenja na reprezentativnom uzorku građana Hrvatske starijih od 15 godina (n = 1 000); osobna anketa u kućanstvu; prosinac 2006.g. Građani su posebno ocijenili (skala od 1 do 5) i neke probleme s kojima se danas suočavamo u Hrvatskoj (gdje 1 znači – uopće nisam zabrinut, a 5 – izuzetno sam zabrinut).

Zdravlje Hrvata

U hrvatskom javnom zdravstvu, nažalost, ne postoji standardizirana i općeprihvaćena metodologija povijesnih i međudržavnih usporedbi javno-zdravstvenih pokazatelja koja bi omogućila zaključivanje o, primjerice, tome je li i koliko današnje narodno zdravlje i zdravstvo bolje ili lošije od onoga prije pet, deset ili dvadeset godina, odnosno je li bolje ili lošije i koliko od mađarskoga, češkoga, slovenskoga, kanadskoga ili kineskoga.

Istodobno, taj se oblik usporedbe često koristi u službenim vladinim dokumentima eda bi se "dokazale" različite tvrdnje. Primjerice: da bi se tvrdilo kako je zdravlje našeg stanovništva jako dobro ili nedopustivo loše; kako je u našoj zemlji previše ili premalo akutnih bolničkih kreveta, liječnika ili sestara; kako je naša zdravstvena potrošnja premala ili prevelika; kako je tehnolojska ili stručna razina hrvatske medicine jako dobra ili jako loša itd.

Međudržavne usporedbe koriste se logikom odjetničke argumentacije kojom je, u načelu, moguće sve dokazati, ali na temelju takve argumentacije nije moguće donositi teorijski i javnozdravstveno objektivne i racionalne zaključke. Minimalni kriterij ili preduvjet za racionalne i teorijski utemeljene međudržavne usporedbe morao bi biti kriterij srodnosti.

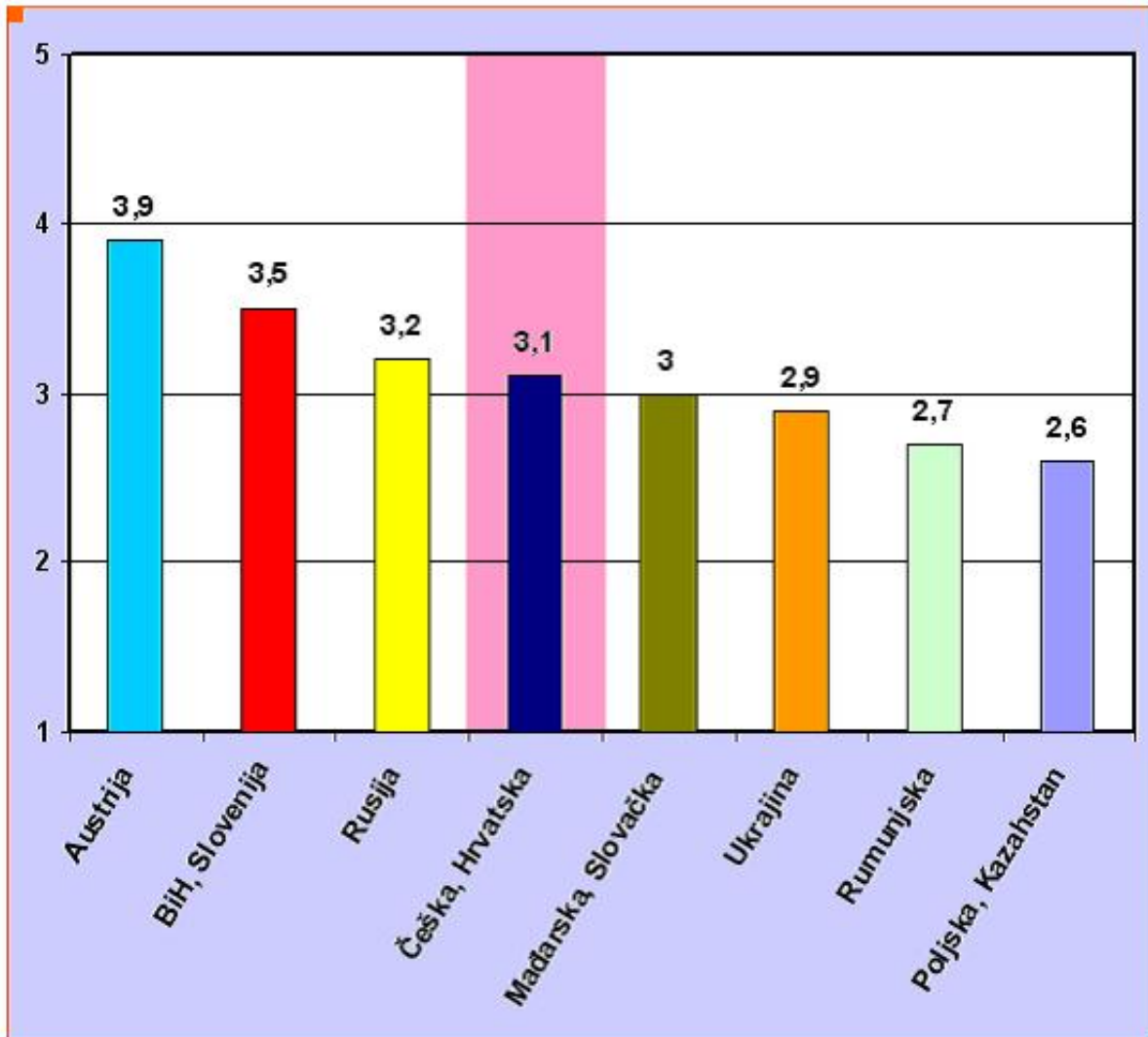
U skladu s tim kriterijem, međunarodne javnozdravstvene usporedbe trebalo bi raditi sa zemljama koje su nam bliske ili srodne prema nekom posebnom kriteriju ili kombinaciji kriterija:

1. koje se nalaze na približno istoj (odstupanja: plus -minus 20-ak posto) razini gospodarskoga

- 2. koje su nam bliske po novijem povijesnom iskustvu – tranzicijskom
- 3. koje su nam bliske geopolitički i sociokulturno.

Izborom tih jednostavnih kriterija za međunarodne usporedbe postiglo bi se mnogo jer bi se izbjegla uobičajena navika naših liječnika i javnozdravstvenih stručnjaka da stanje u hrvatskoj medicini i zdravstvu uspoređuju s onim u najbogatijim zemljama Europe i svijeta.

I dok naši građani imaju relativno (s obzirom na opći stupanj razvijenosti) dugovječan i zdrav život prema objektivnim pokazateljima, njihove su subjektivne predodžbe o zdravlju manje povoljne. Ovdje navodimo prosječne ocjene (u rasponu od 1 do 5) vlastitog zdravlja iz istraživanja GFK s kraja 2005.godine:

Osobne predodžbe o zdravlju velikim su dijelom posljedica stvarnoga zdravstvenog stanja pojedinca i kvalitete života, ali su i izraz ili refleks javnog mišljenja koje odavno, kao što sam ranije napisao, ne zrači optimizmom. Te činjenice našle su svoj izraz u rezultatima velikog istraživanja "Duševno blagostanje" koje je proveo "Eurobarometar" (anketiranje je provedeno u prosincu 2005. i siječnju 2006. godine na uzorku od 15.000 ispitanika, a rezultati su objavljeni na internetu u svibnju 2006.¹⁰).

Duševno zdravlje Hrvata

Rezultati ankete koje objavljujem u dvije sljedeće tablice pokazuju da smo, nažalost, pri dnu EU-ljestvice prema gotovo svim pokazateljima duševnoga i emocionalnog zdravlja. Iza nas su, u pravilu, Bugari, Rumunji, stanovnici nekih od baltičkih zemalja, a prema nekim pokazateljima i Talijani, Mađari, Poljaci i još poneki europski narod.

Predodžbe građana Hrvatske i Europske unije o pozitivnom duševnom zdravlju

Duševno zdravlje				Životna energija i vitalnost			
% Ciljelo uzimene + većinu vremena	Osićao se srećnim	% Ciljelo uzimene + većinu vremena	Osićao se oduštenim i sniženim	% Ciljelo uzimene + većinu vremena	Osićao se noremun života	% Ciljelo uzimene + većinu vremena	Osićao se noremun eneratije i snage
NL	83%	FI	83%	FI	90%	NL	72%
IE	82%	DK	80%	DK	77%	FI	70%
BE	80%	NL	76%	NL	76%	CY	68%
FI	78%	SE	45%	LU	74%	DK	67%
LU	75%	SK	72%	BE	72%	FR	66%
UK	75%	BE	71%	DE	71%	LU	66%
FR	74%	CZ	71%	SE	72%	EL	65%
DK	71%	LT	71%	ES	70%	AT	65%
ES	70%	PL	69%	FR	68%	SK	63%
SE	70%	HU	68%	SK	68%	BE	62%
CY	67%	DE	67%	AT	66%	IE	61%
EU25	65%	IE	67%	IE	65%	HU	60%
SK	63%	FR	66%	EU25	64%	SE	60%
CZ	62%	LU	66%	CZ	64%	ES	59%
EL	61%	AT	66%	UK	64%	CZ	58%
MT	61%	MT	64%	PT	62%	EU25	55%
SI	61%	UK	64%	SI	61%	SI	55%
AT	60%	EU25	63%	LV	58%	UK	55%
PL	60%	EE	63%	LT	58%	PL	54%
DE	59%	LV	62%	CY	57%	LT	53%
HU	57%	ES	61%	PL	57%	IT	50%
PT	56%	CY	61%	EL	56%	MT	49%
LT	52%	EL	58%	MT	56%	LV	47%
EE	48%	SI	52%	IT	50%	PT	46%
IT	48%	PT	50%	EE	34%	EE	45%
LV	42%	IT	46%	HU	30%	DE	37%
RO	56%	RO	65%	RO	63%	RO	61%
HR	53%	BG	61%	BG	58%	BG	55%
TR	52%	HR	59%	HR	51%	HR	44%
BG	42%	TR	49%	TR	49%	TR	44%
CY (tte)	61%	CY (tte)	55%	CY (tte)	54%	CY (tte)	40%

Izvor: Eurobarometer: Mental Well-being, May 2006., str. 11.

Predodžbe građana Hrvatske i Europske unije o negativnom duševnom zdravlju

Duševno zdravlje					Životna energija i vitalnost				
% Nikad + rijetko	Osićao se tako skromno i potišteno da za rizičnije metode raspoložiti	% Nikad + rijetko	Osićao se potišteno i depresivno	% Nikad + rijetko	Osićao se posebno napetim	% Nikad + rijetko	Osićao se istrošeno	% Nlrad + rizično	Osićao se umornim
SE	90%	DK	83%	FI	70%	BE	43%	UK	27%
DK	87%	DE	80%	DK	66%	DK	40%	SK	32%
LU	87%	SE	80%	SE	65%	ES	40%	SI	27%
FR	85%	CZ	79%	IE	61%	CZ	38%	SE	27%
DE	84%	IE	78%	ES	58%	AT	38%	PT	35%
FI	84%	NL	78%	LU	57%	DE	36%	PL	33%
BE	83%	AT	78%	UK	57%	NL	36%	NL	36%
IE	83%	LU	77%	CZ	56%	PT	35%	MT	28%
NL	83%	FI	77%	MT	56%	FI	35%	LV	31%
CZ	82%	HU	76%	AT	56%	EU25	34%	LU	33%
UK	81%	BE	75%	PT	56%	FR	33%	LT	31%
EE	79%	SK	75%	SI	54%	LU	33%	IT	30%
SI	79%	UK	75%	NL	53%	PL	33%	IE	30%
EU25	78%	SI	74%	SK	53%	SK	32%	HU	29%
SK	78%	EE	73%	EE	52%	LV	31%	FR	33%
CY	77%	ES	72%	LT	52%	LT	31%	FI	35%
MT	77%	FR	72%	BE	51%	EL	30%	EU25	34%
ES	76%	EU25	71%	HU	51%	IE	30%	ES	40%
AT	76%	CY	70%	PL	51%	IT	30%	EL	30%
LV	75%	PT	67%	EU25	50%	HU	29%	EE	26%
PL	75%	EL	66%	DE	48%	MT	28%	DK	40%
HU	73%	MT	66%	FR	47%	CY (tit)	27%	DE	36%
PT	73%	LV	64%	LV	46%	SI	27%	CZ	38%
EL	70%	PL	61%	EL	36%	SE	27%	CY	27%
IT	65%	IT	55%	IT	35%	UK	27%	BE	43%
LT	61%	LT	54%	CY	35%	EE	26%	AT	28%
BG	70%	BG	70%	BG	51%	BG	40%	BG	26%
HR	73%	HR	64%	HR	40%	HR	269%	HR	37%
RO	64%	RO	66%	RO	46%	RO	37%	RO	35%
TR	69%	TR	49%	TR	36%	TR	35%	TR	
CY (tit)	50%	CY (tit)	59%	CY (tit)	38%	CY (tit)	30%	CY (tit)	

Izvor: "Eurobarometer": Mental Well-being, May 2006.

Zdravstveni prioriteti

Sve u svemu, na temelju detaljnog uvida u rezultate istraživanja "Eurobarometra" o fizičkom i duševnom zdravlju te uvida u bazu podataka Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije "Atlas of Health in Europe" ovdje ću tek skicirati ključne javno-zdravstvene prioritete našega stanovništva i zemlje kao cjeline.

Rang-lista hrvatskih zdravstvenih prioriteta na početku 21. stoljeća

1. Borba protiv duhanske ovisnosti i pušenja (po smrtnosti od karcinoma pluća naša je zemlja na trećem mjestu u Europi – među 49 zemalja).
2. Briga o starim i nemoćnima (hrvatsko je stanovništvo među najstarijima u Europi i trenutno po udjelu osoba starijih od 65 godina na 10. smo mjestu).
3. Borba protiv raka – po smrtnosti od karcinoma nalazimo se na 11. mjestu (ispred nas su neke od bivših komunističkih zemalja).
4. Prevencija "pandemije" prometnih nesreća – na europskom smo 12. mjestu, također iza bivših komunističkih zemalja.
5. Borba protiv alkoholizma i drugih suvremenih oblika ovisnosti.
6. Pridavanje velike pažnje prevenciji samoubojstava – na 13. smo europskom mjestu.
7. Prevencija kardiovaskularnih bolesti i promicanje zdravlja na tom području – po smrtnosti od kardiovaskularnih bolesti na 20. smo mjestu u Europi.
8. Prevencija i borba protiv raka dojke – po smrtnosti od te bolesti na 21. smo mjestu u Europi.
9. Promicanje i zaštita duševnog zdravlja kao jednoga od temeljnih problema poratne i posttranzicijske Hrvatske.
10. Sustavna briga o invalidima i hendikepiranim osobama – oko 10 posto stanovništva Hrvatske već danas pripada ovoj osjetljivoj skupini kojoj treba pokloniti status javnozdravstvenog i svakoga

drugog prioriteta.

11. Promicanje zdravih životnih stilova i zaštita prirodne sredine.

Skiciranjem prethodne rang-liste želio sam potaknuti razmišljanje o tome kako su pred stanovništvom Hrvatske novi zdravstveni izazovi koji su posljedica ratnoga i tranzicijskog naslijeđa, ali i inertnog prihvaćanja novih životnih stilova i običaja na području prehrane (brza hrana), rada (divlji kapitalizam), stanovanja, obiteljskog i spolnog života, odnosa prema okolišu itd. Na svim bi tim područjima nositelji zdravstvene politike trebali organizirati seriju panela i okruglih stolova na temelju kojih bi se definirala nova zdravstvena politika.

Siromaštvo i sirotinja

Siromaštvo je krajnje, a često i očajnički teško životno stanje u kojem se nalazi (ili može naći) pojedinac, obitelj ili skupina ljudi (ponekad i veliki dio stanovništva) koji oskudijevaju u svemu onome što im je nužno za golo preživljavanje i život vrijedan življenja: voda, hrana, stan (zaklon). U širem smislu, siromaštvo uključuje i stanja oskudice u svemu onome čime se "hrani" ljudski duh: pismenost, sloboda, sigurnost, ljudsko dostojanstvo, mogućnost stjecanja osnovnog obrazovanja, pristup osnovnoj zdravstvenoj zaštiti, pristup osnovnim informacijama o životu i društvu, pristup, za svakodnevni život, važnim ustanovama i uslugama.

Uvjeti i predodžbe pojedinca, znanstvenika, političara, društvenih skupina i društva o siromaštvu mijenjaju se u prostoru i vremenu. Upravo zbog toga, teoretičari siromaštva govore i pišu o različitim tipovima, vrstama i pojavnim oblicima siromaštva. O apsolutnom i relativnom siromaštvu; o akutnom i kroničnom siromaštvu; o privremenom i trajnom siromaštvu. O siromaštvu s nadom i onom lišenom svake nade. Kako sam osobno vidio razne vrste siromaštva, s razlogom mogu napisati da hrvatsko siromaštvo pripada "privilegiranom", zapadnjačkom ili europskom siromaštvu, koje ima male veze s, primjerice, indijskim, burmanskim, filipinskim ili brazilskom siromaštvom. Ono nema nikakve veze s sjevernoafričkim i središnjeafričkim siromaštvom.

Dakako, i pojedinačne priče o tužnim ljudskim sudbinama hrvatske sirotinje mogu biti podjednako strašne kako i one "afričke" ili "azijske", ali one moraju biti stavljene u racionalni teorijski¹¹ i empirijski kontekst. Naime, kad bi se o siromaštvu u Lijepoj našoj sudilo isključivo na temelju novinskih napisa, televizijskih i političkih rasprava, pa i prema istraživanjima javnog mišljenja, moralo bi se zaključiti kako je siromaštvo i kod nas raširena pojava i dramatični društveni fenomen. Međutim, kad se pokazatelji o hrvatskom siromaštvu stave u međunarodni (europski!) komparativni okvir, dolazi se do utješnog zaključka, do kojega su došli analitičari Svjetske banke.

Svjetska banka predstavila je 14. veljače 2007. godine opsežnu (80 stranica) i cjelovitu analizu ili izvješće o siromaštvu, regionalnim, generacijskim, socijalnim i razvojnim razlikama u našoj zemlji pod naslovom: Hrvatska: Ocjena životnog standarda – Promicanje socijalne uključenosti i regionalne jednakosti¹². Opći zaključak do kojega su došli stručnjaci¹³ Svjetske banke i njihovi hrvatski suradnici djeluje krajnje umirujuće na sve nositelje socijalne politike u našoj zemlji u posljednjih desetak i više godina. Evo toga zaključka – poruke:

"Stope siromaštva u Hrvatskoj najniže su među državama 'klijentima' Svjetske banke u regiji Europe i srednje Azije. Ali njezini socijalni pokazatelji su uvelike u skladu s onima u zemljama višeg srednjeg dohotka u regiji."

Ohrabren povoljnim rezultatima istraživanja, Anand K. Seth, direktor Svjetske banke (SB) za Hrvatsku, Bugarsku i Rumunjsku, u prigodnom je slovu pri javnom predstavljanju studije u Zagrebu, optimistički kazao kako bi naša zemlja mogla potpuno iskorijeniti siromaštvo: "U zemlji poput Hrvatske ne bi trebalo biti govora o siromaštvu. Naša analiza pokazuje da bi savršeno usmjeren transfer od 1,5 milijardi kuna (oko 0,7 posto BDP-a) bio dovoljan za iskorjenjivanje siromaštva: Vlada RH trenutno izdvaja oko četiri posto BDP-a za više od 100 različitih programa, što je gotovo dvaput više od prosjeka u Austriji, Italiji, Njemačkoj, Slovačkoj, Poljskoj i Mađarskoj. Siromaštvo postoji ne zato što nema dovoljno sredstava za smanjenje siromaštva, već stoga što ta sredstva nisu optimalno usmjerena: na primjer, na dobro usmjerene programe kao što je pomoć za održavanje otpada samo oko 0,26 posto GDP-a, mnogo manje nego na ostale programe koji se ne temelje na imovinskom cenzusu"¹⁴.

Da bi se mogle pravilno razumjeti povoljne ocjene SB o siromaštvu, navest ćemo metodologiju koju su autori studije koristili pri prosuđivanju tipova i razmjera siromaštva.

Izvođenje apsolutne linije siromaštva za Hrvatsku

Na tragu Ravalliona (1994), linija siromaštva na temelju troškova osnovnih potreba definira se kao razina ukupne potrošnje gdje kućanstva troše upravo toliko da ostvare minimum potrebnog unosa

energije i da zadovolje osnovne potrebe koje se ne odnose na hranu. Procjena te linije uključuje tri glavna koraka:

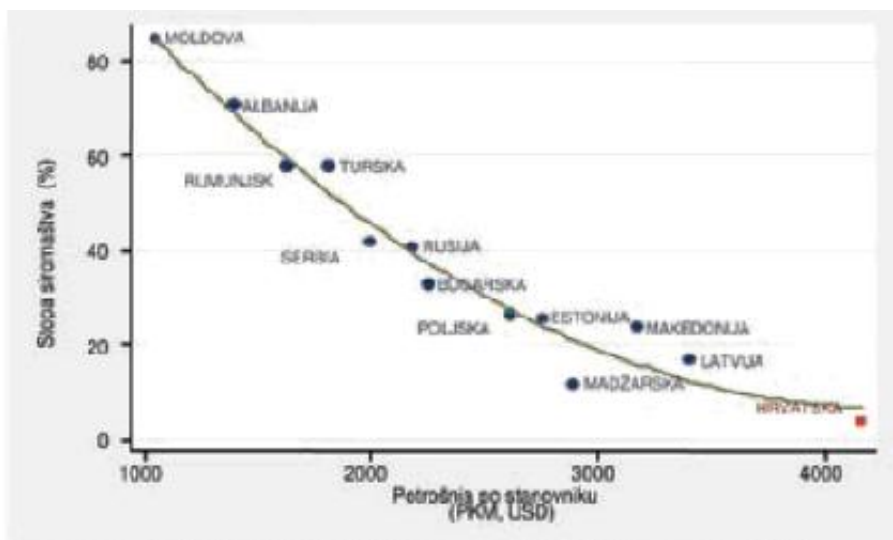
1. Izbor minimalne potrošačke košarice za hranu: Potrebe za energijom iz hrane za osobe različite dobi i spola definirane su na temelju preporuka Svjetske zdravstvene organizacije (1985.) i FAO-a (2004.) prilagođenih hrvatskoj situaciji. Usvojena je norma od 2.700 kalorija dnevno po ekvivalentu odrasle osobe. Minimalna potrošačka košarica izvedena je određivanjem prosječne vrijednosti potrošnje hrane po ekvivalentu odrasle osobe za kućanstva u najnižem kvintilu ukupne ekvivalentne raspodjele potrošnje u uzorku Ankete o potrošnji kućanstava. Rezultirajuće količine su pretvorene u kalorijske vrijednosti upotrebom tablica za konverziju Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Budući da je prosječni unos kalorija po ekvivalentu odrasle osobe za ovu potrošačku košaricu bio 2.859 kalorija (tj. viši od norme), sve količine hrane su smanjene (za 2,700/2,859) kako bi se dobila potrošačka košarica koja osigurava 2.700 kalorija dnevno.
2. Trošak minimalne potrošačke košarice za hranu (linija siromaštva prema hrani): Cijene svakog prehrambenog artikla potrebne za izračun troška minimalne potrošačke košarice za hranu dobivene su iz podataka Ankete o potrošnji kućanstava. Upotrebom srednje vrijednosti koju su navela kućanstva u najnižem kvintilu ekvivalentne potrošnje kao referentne cijene, trošak minimalne potrošačke košarice za hranu bio je 529 kuna mjesečno, ili 6.348 kuna po ekvivalentu odrasle osobe godišnje.
3. Procjena ukupne linije siromaštva: Naposljetku, upotrebom pristupa "troška osnovnih potreba", procijenjena je (ukupna) linija siromaštva identificiranjem kućanstava za koja su izdaci za hranu bili približno jednaki trošku minimalne košarice hrane, a ukupna linija siromaštva izračunata je određivanjem prosječnih ukupnih izdataka kućanstva ove podskupine kućanstava. Dobivena linija siromaštva prezentirana je u donjoj tablici, zajedno s nekim ilustrativnim vrijednostima za različite demografske skupine kućanstava.

Na temelju opisane metodologije stručnjaci SB došli su do ove međunarodne usporedbe siromaštva između Hrvatske i kruga izabраниh zemalja.

Međunarodne usporedbe hrvatskoga siromaštva i nejednakosti

	Anketna godina	Potrošnja po stanovniku (PKM, USD)	Udjel hrane (%)	Stopa siromaštva (linija siromaštva prema PKM od 4,30 USD na dan)	Gini koeficijent (Po stanovniku)
Hrvatska	2004.	4.156	41,6	4	0,264
Mađarska	2002.	2.890	38,7	12	0,250
Latvija	2003.	3.401	41,0	17	0,350
Bjelorusija	2002.	2.704	68,1	21	0,292
Ukrajina	2003.	2.496	72,2	22	0,268
Makedonija	2003.	3.171	54,2	24	0,373
Litva	2003.	2.762	44,5	24	0,325
Estonija	2003.	2.753	42,2	26	0,330
Poljska	2002.	2.611	39,8	27	0,320
Bugarska	2003.	2.248	58,7	33	0,277
Rusija	2002.	2.179	55,8	41	0,338
Srbija	2002.	1.993	60,8	42	0,292
Turska	2002.	1.816	38,8	58	0,393
Rumunjska	2003.	1.624	57,8	58	0,288
Albanija	2002.	1.388	61,7	71	0,319
Moldavija	2003.	1.046	66,4	85	0,328

Izvor: Svjetska banka (2005); Procjene Svjetske banke na temelju Ankete o potrošnji kućanstava 2004. za Hrvatsku.

Izvor: Svjetska banka (2005.) i Anketa o potrošnji kućanstava iz 2004.

Siromaštvo je u Hrvatskoj (relativno) tri puta rjeđe nego u Mađarskoj i čak dvadeset puta rjeđe nego u Moldaviji.

Procjena SB o vrstama i rasprostranjenosti siromaštva u Hrvatskoj 2004. godine

Razina blagostanja (višekratnici linije siromaštva)	Stanovništvo	Udjel (%)	Kumulativ (%)
"Teška neimaština" (< 0,5 linije siromaštva)	41.800	1,0	1,0
"Također jako siromašni" (0,5 - 0,75 linije siromaštva)	143.225	3,4	4,4
Siromašni (0,75 - 1 linije siromaštva)	283.146	6,7	11,1
"Ranjivi" - izloženi riziku od siromaštva (1 - 1,25 linije siromaštva)	447.178	10,6	21,7
Umjereno dobrog imovinskog stanja (1,25 - 2 linije siromaštva)	1.629.140	38,6	60,2
Dobrog imovinskog stanja (> 2 linije siromaštva)	1.682.511	39,8	100,0
Ukupno	4.227.000	100,0	

Izvor: Procjene Svjetske banke na temelju Ankete o potrošnji kućanstava iz 2004.

U "teškoj neimaštini" živi u Hrvatskoj 41.800 ljudi, "jako je siromašnih" 143.225, a (umjereno) "siromašnih" 283.146, dok je još 447.178 "ranjivih". Sve u svemu, na granici ili ispod granice siromaštva živi 915.348 (21,7 posto) ljudi.

Zanimljivo je da subjektivne predodžbe o teškom ili dobrom (kvalitetnom) životu značajno odudaraju od ranijih objektivnih procjena.

Subjektivne predodžbe o kvaliteti života

Sa svojim raspoloživim mjesečnim dohotkom, kućanstvo živi:	Postotak ispitanika	
	2002.	2004.
Jako teško	13,4	10,0
Teško	25,6	22,7
Donekle teško	29,5	28,6
Prilično dobro	21,8	17,5
Dobro	8,0	19,1
Vrlo dobro	1,7	2,1
Ukupno	100,0	100,0

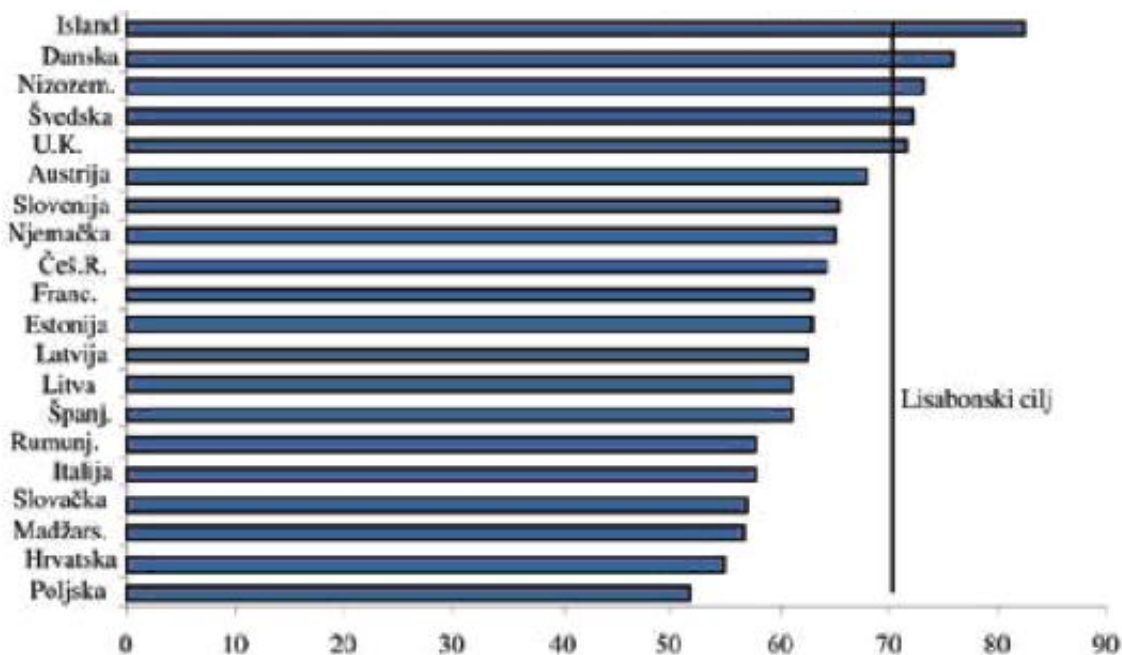
Izvor: Procjene Svjetske banke na temelju Ankete o potrošnji kućanstava 2002. i 2004.

Sve u svemu, iako su objektivni i subjektivni pokazatelji o siromaštvu u našoj zemlji znatno povoljniji nego u drugim tranzicijskim, pa i mnogim razvijenim zemljama, tematika siromaštva zaslužuje znatno veću teorijsku, političku i društvenu pažnju nego je to dosada bio slučaj. To je bio i razlog zbog kojega sam Hrvatskom saboru 22. veljače 2007. godine predložio "Raspravu o siromaštvu u Republici Hrvatskoj i strategiji njegova smanjenja u razdoblju od 2008. do 2012. godine". U trenutku kad čitate ovu knjigu, ta je rasprava, nadam se, već održana. Studija SB otkriva gotovo sve dimenzije socijalnog raslojavanja i

siromaštva u Hrvatskoj: dobnu, spolnu, područnu (regionalnu), obrazovnu, profesionalnu. Iz mnoštva podataka, tablica i grafikona, ovdje sam izdvojio one koje najbolje izražavaju korijene (uzroke) i pojavne oblike siromaštva.

Jedan od ključnih uzroka relativnog i apsolutnog siromaštva u Hrvatskoj je niska ukupna stopa zaposlenosti u našoj zemlji. Upravo zbog toga, otvaranje novih radnih mjesta i nova produktivna zaposlenost postaju apsolutni društveni prioritet u razdoblju 2008. – 2012. godine.

Stope zaposlenosti u odnosu na "Lisabonski cilj"¹⁵

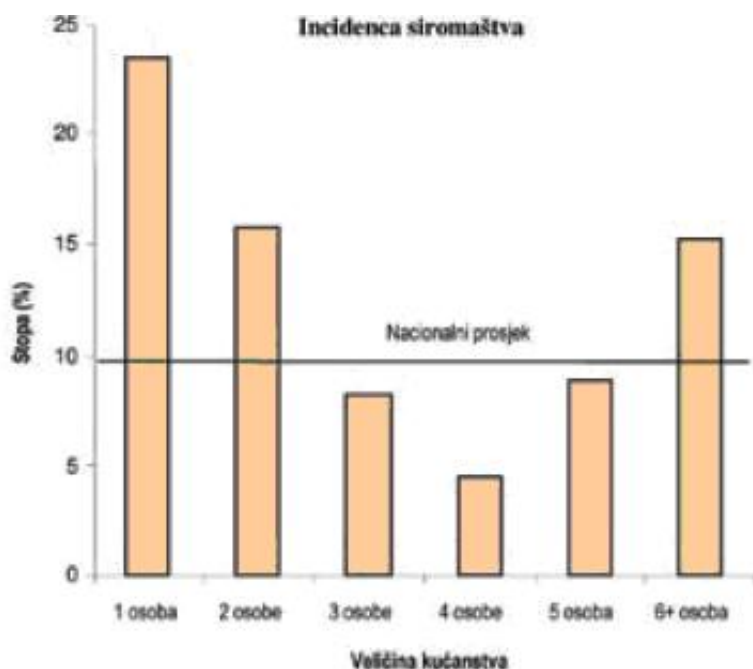

Izvor: Eurostat. Podaci za sve zemlje odnose se na 2004. a prikazane stope odnose se na dob od 15 do 64 godine.

Konačno, stručnjaci SB precizno su skicirali i osnovne odrednice, pa i uzroke/posljedice hrvatskoga siromaštva:

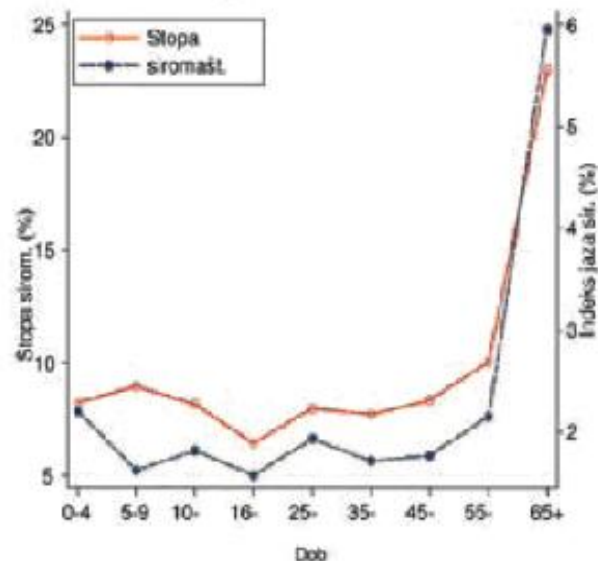
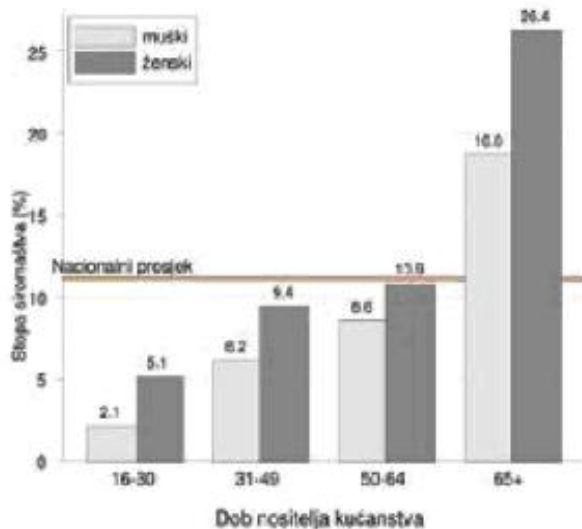
1. Siromaštvo je povezano s veličinom kućanstva. Veza između rizika siromaštva i veličine kućanstva slijedi uzorak slova "U", tako da se kućanstva koja su mala (1–2 osobe) i velika (više od 4 osobe) suočavaju s većim rizikom siromaštva nego kućanstva od 3 – 4 osobe (vidi grafikon). Oko dvije trećine svih hrvatskih građana žive u kućanstvima od 2 – 4 člana. Dok manje od 10 posto Hrvata živi u kućanstvima od jednog člana i ta skupina čini gotovo jednu petinu siromašnih u državi.

Siromaštvo i dob u Hrvatskoj 2004. godine

2. U kućanstvima čiji su nositelji stariji ljudi, oni koji ne primaju mirovine osobito su ranjivi, i suočavaju se s rizikom siromaštva pet puta većim od nacionalnog prosjeka. Čak i oni koji primaju mirovine, imaju rizik siromaštva gotovo dvaput veći od nacionalnog prosjeka. Siromaštvo među osobama izgleda prilično stabilno sve do 55 godina starosti, kada počinje naglo rasti. Taj je obrazac uglavnom neizmijenjen promatranjem indeksa jaza siromaštva (desna os). Međutim, s obzirom na dubinu siromaštva, vrh se uočava među najmlađom djecom (starosti od 0 do 4 godine), koja imaju drugu najvišu vrijednost za indeks jaza siromaštva. To upućuje na zaključak da se kućanstva s malom djecom ističu kao skupina kojoj je potrebna posebna pažnja: njihov rizik siromaštva sličan je riziku kućanstava sa starijom djecom, ali njihove poteškoće su značajno veće (vidi graf).

Stope siromaštva i dob

Izvor: Procjene Svjetske banke na temelju Ankete o potrošnji kućanstava 2004.

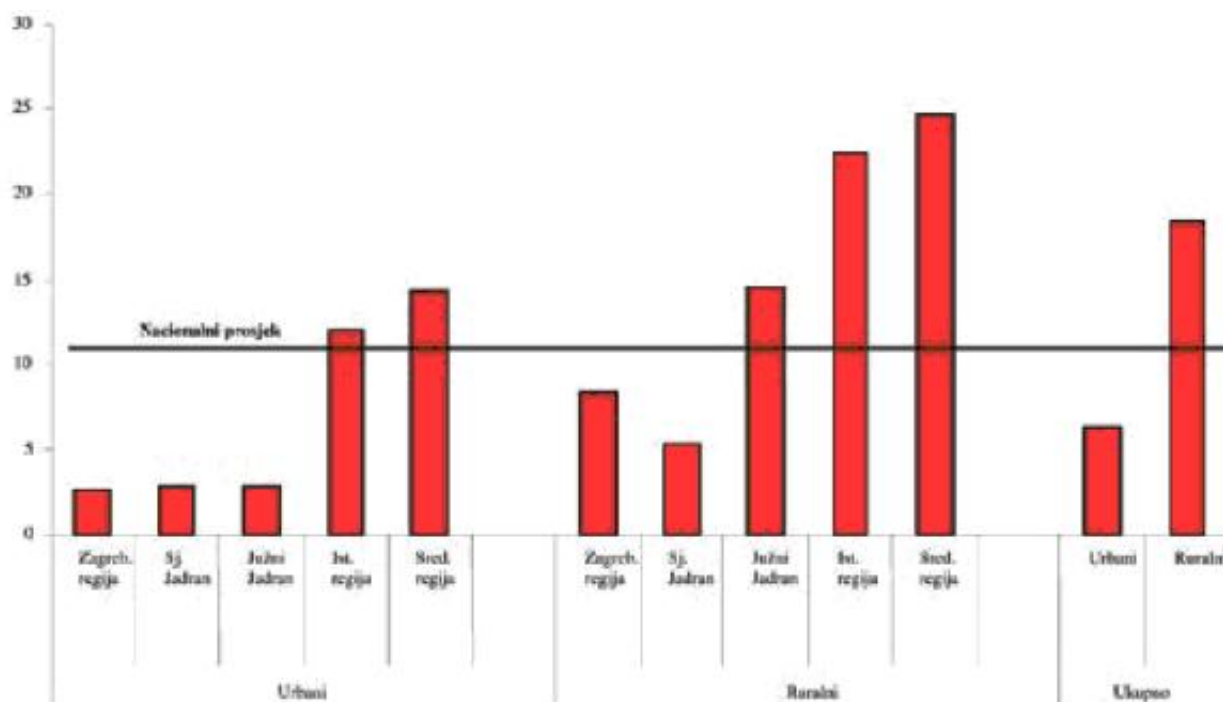
3. Siromašni ne štede mnogo i gotovo uopće ne posuđuju novac na službenom kreditom tržištu. Nalazi upućuju na to da nizak dohodak siromašnim ljudima ne omogućava štednju (samo 4 posto siromašnih u izvješću izjavilo je da su imali uštede za vrijeme razdoblja obuhvaćenog Anketom). Samo je 13 posto siromašnih u izvješću imalo mogućnost posuđivanja novca (od bankovnog sustava ili od posrednika koji nisu bili njihova rodbina) tijekom prošlih 12 mjeseci. Kombinacija niskih mogućnosti štednje i ograničenog pristupa kreditima govori da su siromašni također ranjivi prema šokovima, a stoga i prema fluktuaciji dohotka.
4. Iznenađujuće visok postotak osoba, ne samo među siromašnima, ima ograničen ili nikakav pristup osnovnim uslugama. Oko 8 posto stanovništva živi u stambenim jedinicama bez toaleta, a 8 posto ih nema fiksnu telefonsku liniju. Jedna četvrtina siromašnih živi u stambenim jedinicama bez

opskrbe vodo – što jasno ukazuje na znatnu neimaštinu, s obzirom na status Hrvatske kao zemlje srednje visokog dohotka.

- Neishranjenost nije problem. Dok je prosječna ishrana siromašnih manje raznolika nego ishrana ne-siromašnih, zadovoljeni su prosječni nutricionistički standardi. Nema znakova nedostatka proteina, i prosječan minimalni dnevni unos hrane je mnogo iznad minimuma dnevnih potreba od 62 grama/dan, i kod siromašnih (88 grama/dan) i kod ne-siromašnih (108 grama/dan).
- Postoje relativno značajne područne (regionalne) razlike u rasprostranjenosti i stopama siromaštva. Stručnjaci SB ovako su rangirali hrvatske (analitičke) regije po učestalosti siromaštva:

- Nisko siromaštvo: zagrebačka regija, sjeverni Jadran i urbani južni Jadran (koji zajedno čine oko polovinu stanovništva Hrvatske, a imaju samo jednu šestinu siromašnih)
- Umjereno siromaštvo: ruralni južni Jadran, urbana središnja, urbana istočna regija (oko jedna četvrtina stanovništva Hrvatske i oko 30 posto siromašnih)
- Visoko siromaštvo: ruralna središnja i ruralna istočna regija (oko jedna četvrtina stanovništva).

Stope siromaštva po regijama

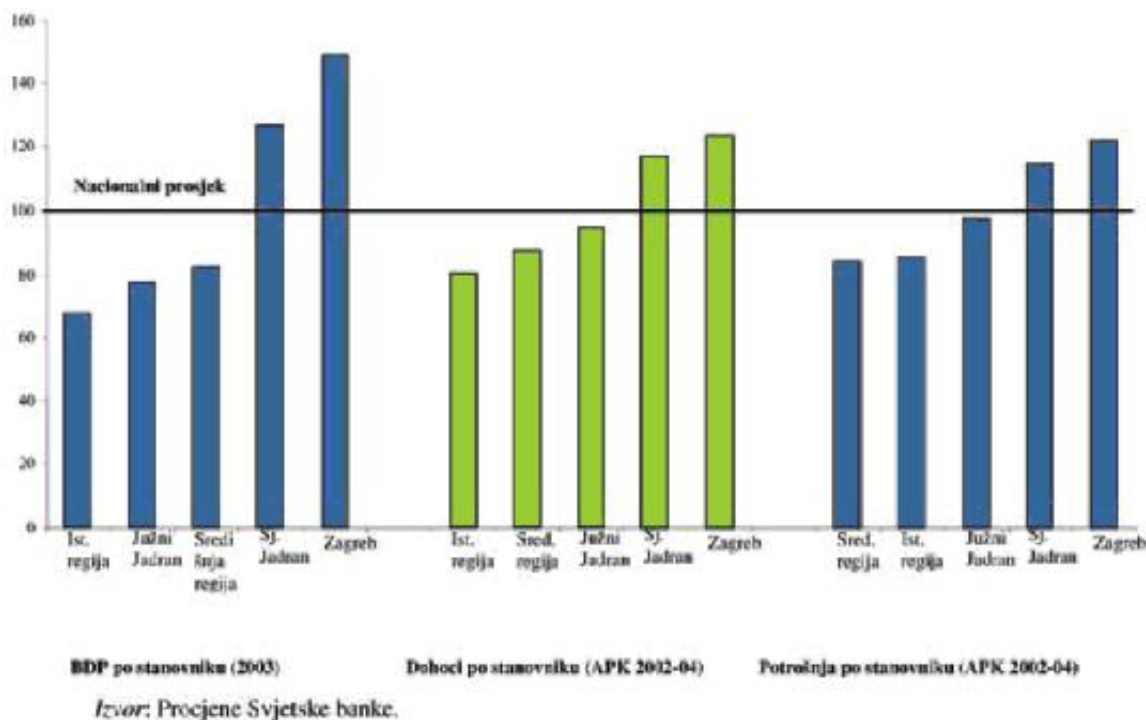
Izvor: Procjene Svjetske banke na temelju objedinjenih Anкета o potrošnji kućanstava 2002-2004.

Najsiromašnije hrvatske županije prema raznim pokazateljima

Mjesto (1=najsiromašnija)	BDP po glavi stanovnika (2003.)	Dohodak po glavi stanovnika	Potrošnja po glavi stanovnika	Prosječna mjesečna primanja	Stopa siromaštva (%)
1	Vukovarsko-srijemska	Virovitičko-podravska	Karlovačka	Virovitičko-podravska	Karlovačka
2	Brodsko-posavska	Osječko-baranjska	Virovitičko-podravska	Varaždinska	Sisačko-moslavačka
3	Šibensko-kninska	Karlovac	Sisačko-moslavačka	Bjelovarsko-bilogorska	Bjelovarsko-bilogorska
4	Požaško-slavonska	Sisačko-moslavačka	Krapinsko-zagorska	Koprivničko-križevačka	Koprivničko-križevačka
5	Krapinsko-zagorska	Požaško-slavonska	Osječko-baranjska	Brodsko-posavska	Osječko-baranjska

Izvor: Procjene Svjetske banke na osnovi Anketi o potrošnji kućanstava i Anketi o radnoj snazi. BDP po glavi stanovnika iz Popratnog materijala br. 4.

Neki pokazatelji razvoja i potrošnje

Autori SB ovako objašnjavaju područne razlike u siromaštvu:

"Nekoliko čimbenika pomaže objasniti ove razlike. Prvo, i javni i privatni transferi preraspodjeljuju resurse od regija s visokim dohotkom do onih s niskim dohotkom unutar države. Drugo, dok su područja visoke ekonomske aktivnosti obično vrlo koncentrirana u prostornom smislu, što je posebno slučaj u velikim gradovima kao što je Zagreb, radnici u tim djelatnostima često žive u susjednim županijama i regijama. Treće, dio dodane vrijednosti poduzeća i tvrtki zabilježenih u regionalnim računima zapravo su dobit i primanja vlasnika koji žive negdje drugdje (uključujući strane korporacije, vlade i dioničare). Zbog tih, kao i zbog mnogih drugih razloga, procjene dohotka i potrošnje temeljene na Anketi o proračunu kućanstava općenito su bolji pokazatelji varijacija u životnim standardima među regijama."

Literatura

1. Rudolf Bičanić (Bjelovar, 5. lipnja 1905. – 9. srpnja 1968.), ekonomist, gospodarski povjesničar, sociolog sela i političar. Studirao u Parizu i Zagrebu gdje je doktorirao 1931. Profesor na Pravnom fakultetu u Zagrebu postaje 1946. gdje predaje ekonomsku politiku, ekonomiku vanjske trgovine i gosp. povijest. Najpoznatije knjige su mu: Kako živi narod. Život u pasivnim krajevima, I. knjiga (1936.); Ekonomska podloga hrvatskog pitanja (1938.); zajedno sa Željkom Macanom i suradnicima Kako živi narod II. knjiga (1939.); Hrvatska ekonomika na prijelazu iz feudalizma u kapitalizam. I. Doba manufakture u Hrvatskoj i Slavoniji, 1750-1860. (1951.), Začeci kapitalizma u hrvatskoj ekonomici i politici (1952.), a posthumno mu je objavljeno djelo Economic Policy in Socialist Yugoslavia (1973.) (navedeno prema Wikipediji).
2. Lokalne novine, radijske i televizijske postaje pravi su, neistraženi, rudnici za sve istraživače načina i kvalitete života.
3. The Economist Intelligence Unit's quality-of-life indeks: http://www.economist.com/media/pdf/QUALITY_OF_LIFE.pdf.
4. http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_income_equality.
5. Glavni je financijer Freedom Housea američka vlada.
6. www.freedomhouse.org/
7. U pravilu rang izražava odnos od najvećeg prema najmanjem. Razlika je jedino kod stopa nezaposlenosti i platne bilance gdje je odnos obrnut: od najmanje prema najvećoj.
8. <http://www.lexus.us/worldfactbook/rankings.htm>
9. „Eurobarometer“ br. 66., Jesen 2006.: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb66/eb66_hr_nat.pdf.
10. http://europa.eu.int/comm/public_opinion/archives/ebs/ebs_183.7_en.pdf.
11. Dobru suvremenu teorijsku osnovicu za analizu siromaštva može se pronaći u knjigama i raspravama dobitnika Nobelove nagrade za ekonomiku 1998. godine, Indijca Amartyja Sena, ali i u praktičnom radu dobitnika Nobelove nagrade za mir 2006. godine, "bankara sirotinje" Muhammada Yunusa.
12. Potpuno izvješće Svjetske banke na hrvatskom jeziku (80 stranica), dostupno je na internetu: <http://www.worldbank.org/hr/lisa>.
13. Članovi tima Svjetske banke koji su sudjelovali u izradi ovog izvješća bili su: Salman Zaidi (voditelj tima), Xubei Luo, Sanja-Madžarević-Šujster, Necmeddin Bilal Erdogan, Tomislava Ujević, Anton

Marcincin, Ljiljana Tarade, Dubravka Jerman i Helena Makarenko. Osim toga, timu su pomogle korisne rasprave i pomoć Paule Lytle, Vere Dugandžić, Glorie La Cave, Ingune Dobraje i Ivana Drabeka. Rachel Weaving je pomogla urediti izvješće. U izradi izvješća korišteni su savjeti Ananda Setha, direktora Svjetske banke za Hrvatsku, Bugarsku i Rumunjsku, Cheryl Gray, direktorice sektora, te Asada Alama, rukovoditelja sektora. Kolege po struci, Vera Babić, Enrique Aguado Asenjo i Pierella Paci, obavili su kolegijalni pregled izvješća. Osim toga, tim bi želio zahvaliti Satu Kahkonen, Bernardu Funcku, Hermannu von Gersdorffu, Myli Taylor Williams, Albertu Martinezu i osoblju Ureda Svjetske banke u Zagrebu na njihovim komentarima, savjetima i pomoći tijekom cijelog rada na izvješću.

14. <http://www.worldbank.hr/>

15. Pojam "Lisabonski cilj" odnosi se na odluku Europske komisije prema kojoj bi minimalna zaposlenost u zemljama EU do 2010. godine trebala biti 70 posto.

Kontakt

Prof. dr. sc. Slaven Letica, dipl. oec.
Medicinski fakultet u Zagrebu
www.slavenletica.com